

Viện Xã hội học Tổng kết công tác năm 2001 và đề ra Phương hướng công tác năm 2002

Ngày 30 tháng 12 năm 2001 Viện Xã hội học đã tiến hành Tổng kết công tác năm 2001 và đề ra Phương hướng công tác năm 2002.

Tới dự có đại diện Lãnh đạo Trung tâm Khoa học xã hội và Nhân văn Quốc gia; đại diện các Ban chức năng của Trung tâm; Ban lãnh đạo Viện Xã hội học và đông đủ cán bộ viên chức của Viện.

PGS.TS Trịnh Duy Luân, Viện trưởng Viện Xã hội học đã đọc Báo cáo Tổng kết công tác của Viện năm 2001 và Phương hướng công tác năm tới.

Báo cáo Tổng kết nêu rõ, năm 2001 là năm Viện tiếp tục được củng cố và phát triển về mọi mặt, thể hiện trên các kết quả hoạt động như sau:

Hoạt động nghiên cứu khoa học cấp Viện bao gồm 16 hoạt động chính thuộc 6 nhóm hoạt động sau:

1. Thực hiện các nhiệm vụ do Trung tâm giao
2. Bổ sung và điều chỉnh Kế hoạch công tác 2001-2005
3. Thực hiện các đề tài cấp Bộ
4. Triển khai hệ thống đề tài cấp Viện
5. Hội thảo Khoa học Viện năm 2000 và giữa kỳ năm 2001
6. Triển khai các hoạt động khoa học cấp Viện hợp tác với bên ngoài.

Trong số các nhiệm vụ do Trung tâm giao, ngoài Báo cáo xã hội là nhiệm vụ thường niên Viện bắt đầu thực hiện từ năm 2000, năm 2001 Viện đã thực hiện cuộc khảo sát "Hệ thống chính trị cơ sở nhìn từ phía người dân". Đây là một nghiên cứu thực tế lớn do Ban nghiên cứu của Thủ tướng Chính phủ giao cho Viện thông qua Trung tâm Khoa học xã hội và Nhân văn Quốc gia,

nhằm phục vụ trực tiếp cho việc xây dựng Đề án về Hệ thống chính trị cơ sở trình Hội nghị Trung ương 5 Khóa IX vừa qua. Toàn bộ cuộc nghiên cứu được tiến hành trong vòng 45 ngày và đã kịp thời phục vụ cho các cơ quan Đảng và chính phủ, đã được đánh giá tốt.

Tổng kết những hoạt động khoa học trong năm 2001, toàn Viện đã chủ trì và tham gia 156 đề tài và dự án khác nhau (về cấp quản lý, quy mô, mức độ tham gia,..). Trong đó, có 22 đề tài cấp Viện, 133 đề tài cấp phòng và cá nhân. Đã có 13 bài báo hoặc báo cáo tham luận tại các Hội thảo quốc tế, 55 bài tạp chí hoặc các chương sách được viết và in, 6 sách chuyên khảo, đã tổ chức 7 hội thảo và 7 seminar khoa học thường kỳ và không thường kỳ.

Về công tác đào tạo sau đại học: năm 2001 Viện tiếp tục triển khai công tác đào tạo sau Đại học ở cả 2 bậc Cao học và Tiến sỹ. Đã tổ chức thi tuyển được 8 học viên cao học Khóa 7. Tổ chức bảo vệ luận văn tốt nghiệp cho Học viên cao học Khóa 2 và Khóa 3. Lễ cấp bằng Thạc sỹ cho học viên Khóa 2. Tổ chức bảo vệ luận án tiến sỹ cấp cơ sở cho NCS. Trương Xuân Trường.

Báo cáo Tổng kết của Viện cũng đánh giá và ghi nhận các hoạt động công tác của Tạp chí Xã hội học, hoạt động thông tin-thư viện, hoạt động Hợp tác quốc tế và công tác hành chính-quản trị-tài vụ trong năm 2001.

Báo cáo Tổng kết năm 2001 cũng nêu phương hướng công tác năm 2002 của Viện Xã hội học. Theo phương hướng này, Viện sẽ tiếp tục đẩy mạnh thực hiện nhiều đề tài nghiên cứu mang tính cơ bản hơn, sẽ xuất bản nhiều ấn phẩm hơn từ các kết quả nghiên cứu vừa qua. Những hoạt động này đặc biệt có ý nghĩa để thiết thực chuẩn bị cho các hoạt động kỷ niệm 20 năm thành lập Viện vào năm 2003 và đánh dấu những bước tiến tiếp tục trong các hoạt động nghiên cứu khoa học và phát triển của Viện trong thập niên mới.

P.V

Đoàn đại biểu Trường Đại học Quốc gia Lào đến thăm và làm việc tại Viện Xã hội học

Ngày 22 tháng 2 năm 2002, đoàn đại biểu Trường Đại học Quốc gia Lào do ông No-Ene Beuathong làm trưởng đoàn cùng với 9 thành viên khác đã đến thăm và làm việc tại Viện Xã hội học.

Các Phó Viện trưởng: PGS.TS. Bùi Thế Cường, TS. Nguyễn Hữu Minh, các GS.TS. Ủy viên Hội đồng khoa học, Trưởng các phòng nghiên cứu và phục vụ khoa học của Viện Xã hội học đã thân mật tiếp đoàn.

Hai bên đã trao đổi ý kiến về các vấn đề cùng quan tâm: vai trò của khoa học xã hội trong sự phát triển và biến đổi xã hội; Cơ chế quản lý hoạt động quản lý khoa học trong điều kiện kinh tế thị trường; Quan hệ giữa nghiên cứu lý thuyết và nghiên cứu ứng dụng; Khả năng hợp tác của hai bên trong nghiên cứu và giảng dạy.

Buổi tiếp diễn ra trong không khí tin cậy và hiểu biết.

P.V.

Triển khai nghiên cứu đề tài: "Những yếu tố ảnh hưởng đến việc hình thành chuẩn mực xã hội về dân số, sức khỏe sinh sản-kế hoạch hóa gia đình".

Đề tài nghiên cứu khoa học: "Những yếu tố ảnh hưởng đến việc hình thành chuẩn mực xã hội về dân số, sức khỏe sinh sản-kế hoạch hóa gia đình" do Viện Xã hội học và Vụ Truyền thông thuộc Ủy ban Quốc gia Dân số-Kế hoạch hóa gia đình cùng phối hợp thực hiện đã được triển khai nghiên cứu trong quý I/2002. Đây là đề tài nghiên cứu thuộc chương

trình khoa học cấp Bộ 2002, do PGS.TS Trịnh Duy Luân (Viện Xã hội học) và cử nhân Trần Tiến Đức (Vụ Truyền thông thuộc Ủy ban Quốc gia Dân số-Kế hoạch hóa gia đình) đồng chủ nhiệm đề tài.

Bắt đầu từ tháng 1/2002, việc khảo sát nghiên cứu thực địa đã được đồng loạt triển khai ở địa bàn 6 tỉnh thành trên cả nước. Đó là các địa phương: Nam Định, Hà Tây, Đà Nẵng, Quảng Nam, thành phố Hồ Chí Minh và Vĩnh Long. Cuộc nghiên cứu sử dụng cả kỹ thuật thu thập thông tin định lượng và kỹ thuật thu thập thông tin định tính. Trong đó, tiến hành khảo sát hơn 1.000 mẫu theo phương pháp điều tra chọn mẫu và 24 cuộc thảo luận nhóm tập trung cùng với việc thu thập các tư liệu thống kê, quan sát.

Cho đến nay, công tác thu thập thông tin thực địa đã được hoàn tất và chuyển sang giai đoạn xử lý thông tin, viết báo cáo kết quả nghiên cứu.

P.V

Viện Xã hội học tiến hành cuộc nghiên cứu: "Ảnh hưởng của điện khí hóa nông thôn đến đời sống nhân dân"

Nhằm giúp ngành Điện lực Việt Nam và Ngân hàng thế giới tìm hiểu những ảnh hưởng của điện khí hóa nông thôn đến điều kiện kinh tế, xã hội và môi trường địa phương ở Việt Nam, Viện Xã hội học đã tiến hành cuộc nghiên cứu khoa học đề tài: "Ảnh hưởng của điện khí hóa nông thôn đến đời sống nhân dân". Dưới sự chỉ đạo của PGS.TS Trịnh Duy Luân, Viện trưởng Viện Xã hội học, các nhánh nghiên cứu được triển khai do TS. Nguyễn Hữu Minh, Phó Viện trưởng Viện Xã hội học trực tiếp phụ trách. Địa bàn tiến hành cuộc nghiên cứu bao gồm 7 tỉnh. Đó là các tỉnh Hòa Bình, Hà Giang, Lai Châu, Quảng Bình, Quảng Nam, Đắk Lắk và Sóc

Trăng. Quy mô điều tra khảo sát là 6 vùng, 42 xã, gồm 21 xã thuộc dự án tài trợ của Ngân hàng thế giới; 14 xã không thuộc dự án và 7 xã không có điện. Mẫu điều tra là 1260 hộ gia đình được phỏng vấn bằng bảng hỏi. Tại mỗi xã nghiên cứu tiến hành phỏng vấn sâu từ 6 cán bộ chủ chốt trở lên là cán bộ lãnh đạo Ủy ban nhân dân xã, cán bộ Hội nông dân tập thể, cán bộ Lãnh đạo trường học, trạm y tế,... Kinh phí cho cuộc nghiên cứu được tài trợ bởi quỹ hỗ trợ phát triển quốc gia New Zealand.

Sau khi tiến hành nghiên cứu thử tại tỉnh Hòa Bình (tháng 7 năm 2001) với sự tham gia trực tiếp tại địa bàn của các chuyên gia New Zealand, đề tài nghiên cứu trên đã chính thức được triển khai từ tháng 3 năm 2002 và dự kiến sẽ hoàn thành trong tháng 5 năm 2002.

P.V

Triển khai nghiên cứu “Gia đình nông thôn Việt Nam: động thái của sự biến đổi và liên tục”

Đề tài nghiên cứu của nhóm Micro “Gia đình nông thôn Việt Nam: động thái của sự biến đổi và liên tục” là một nhánh của Dự án nghiên cứu hợp tác quốc tế giữa Trung tâm Khoa học xã hội và Nhân văn Quốc gia Việt Nam và SIDA/SAREC (Thụy Điển) về “Công nghiệp hóa và phát triển trong bối cảnh toàn cầu hóa và khu vực: lý thuyết, kinh nghiệm quốc tế và những vấn đề liên quan đến Việt Nam” do PGS.TS Đỗ Hoài Nam, Phó Giám đốc Trung tâm làm Chủ nhiệm.

Nhóm Micro do PGS.TS. Trịnh Duy Luân-Viện trưởng Viện Xã hội học làm Chủ nhiệm, TS. Vũ Mạnh Lợi - thư ký đề tài và do 4 cơ quan nghiên cứu của Trung tâm Khoa học xã hội và Nhân văn

Quốc gia phối hợp tiến hành: Viện Xã hội học, Viện Dân tộc học, Trung tâm Địa lý Nhân văn và Trung tâm Nghiên cứu Gia đình và Phụ nữ.

Mục đích chính của cuộc nghiên cứu nhằm xây dựng một kế hoạch nghiên cứu toàn diện bằng các phương pháp nghiên cứu mang tính liên ngành. Thay cho việc nghiên cứu biến đổi gia đình theo chiều từ truyền thống đến hiện đại mà các nhà nghiên cứu gọi là sự biến đổi tuyến tính, nhóm nghiên cứu đã tập trung vào tìm hiểu các hộ gia đình ở nông thôn đã đặt ra những chiến lược sống (life strategy) như thế nào để thích nghi và bắt kịp với những điều kiện và cơ hội mới. Sự biến đổi trong tổ chức gia đình được xem như kết quả của quá trình thích ứng chiến lược sống của cá nhân và gia đình với những điều kiện đang thay đổi nhanh chóng.

Xuất phát từ bản chất liên ngành và sự đa dạng của hệ đề tài, địa điểm nghiên cứu phải có các tiêu chí tộc người, đồng thời nơi có các dòng di cư tương đối rõ nét. Trên cơ sở những tiêu chuẩn này, nhóm nghiên cứu đã chọn xã Cát Thịnh, Huyện Văn Chấn, Tỉnh Yên Bái làm địa bàn nghiên cứu. Nghiên cứu thực địa được tiến hành từ 24 đến 27/7/2001.

Các kết quả nghiên cứu bước đầu cho thấy có sự lan truyền các ý tưởng về quan hệ gia đình và chiến lược sống từ nhóm dân tộc này sang nhóm dân tộc khác. Các nhóm tộc người có sự phản ứng khác nhau đối với điều kiện sống của cộng đồng. Có sự đa dạng hóa các hoạt động tạo thu nhập và chiến lược sống đa dạng, mở rộng không gian hoạt động cả về địa lý và không gian xã hội nhờ phát triển giao thông và phương tiện giao thông. Đồng thời các hình thức hợp tác mới, di cư được xem như một chiến lược sống quan trọng của hộ gia đình.

Trong Hội thảo hai ngày từ 24 đến 25/3/2002 về “Công nghiệp hóa và

phát triển trong bối cảnh toàn cầu hóa và khu vực: lý thuyết, kinh nghiệm quốc tế và những vấn đề liên quan đến Việt Nam” của Trung tâm Khoa học xã hội và Nhân văn Quốc gia do PGS.TS Đỗ Hoài Nam chủ trì, các kết quả nghiên cứu của nhóm Micro đã được trình bày và mở ra triển vọng nghiên cứu trong những năm tới về chủ đề này.

P.V

Nghiên cứu thử nghiệm “Gia đình Việt Nam” tại tỉnh Hải Dương

Nghiên cứu thử nghiệm “Gia đình Việt Nam” (Pilot Study of Vietnam Family) là dự án hợp tác giữa Viện Xã hội học và Trung tâm Dân số, trường Đại học Michigan, Mỹ. Nghiên cứu này tập trung vào những khía cạnh biến đổi của gia đình Việt Nam dưới tác động của quá trình chuyển đổi cơ cấu kinh tế, công nghiệp hóa và hiện đại hóa.

Những ý tưởng và vấn đề nghiên cứu đặt ra trong nghiên cứu thử nghiệm này được hình thành trong quá trình thảo luận giữa PGS.TS Trịnh Duy Luân - Viện trưởng Viện Xã hội học, Phòng Xã hội học Gia đình và các GS.John Knodel, GS.Marry Beth Ofstedel, GS.Pamela Smock của Trung tâm Dân số, Trường Đại học Michigan và GS.TS.Rukmalie Jayakody, Trường Đại học Pennsylvania, Mỹ.

Sau hơn một năm thiết kế và thử nghiệm công cụ, nghiên cứu này đã được phòng Xã hội học Gia đình tổ chức thu thập số liệu trên thực địa tại tỉnh Hải Dương, từ 5/12/2001 đến 15/1/2001, với sự tham gia của các cán bộ của Viện Xã hội học và sinh viên Khoa Xã hội học, Phân viện Báo chí Tuyên truyền, Học viện Chính trị Quốc gia Hồ Chí Minh. Cuộc

nghiên cứu đã được sự cộng tác của Hội Phụ nữ tỉnh Hải Dương, cán bộ và nhân dân xã Thanh Khê, xã Thanh Hải thuộc huyện Thanh Hà; cán bộ và nhân dân phường Bình Hàn, phường Phạm Ngũ Lão, thành phố Hải Dương, tỉnh Hải Dương.

Việc làm sạch và nhập số liệu đã hoàn thành trong thời gian 2 tháng. GS.TS.Rukmalie Jayakody hiện đang làm việc tại Viện Xã hội học, đang cùng với các cán bộ nghiên cứu của Phòng Xã hội học Gia đình kiểm tra số liệu. Bước tiếp theo là giai đoạn phân tích sơ bộ kết quả nghiên cứu để chuẩn bị cho khóa đào tạo về “Phương pháp phân tích số liệu” dự kiến vào Quý 3 năm 2002 và hoàn chỉnh công cụ nghiên cứu cho giai đoạn tiếp theo.

P.V

Trao đổi về những kết quả nghiên cứu "*Hải Vân - một xã Việt Nam ở châu thổ sông Hồng sau 20 năm nhìn lại: kết quả của Đổi mới*"

Trong 2 ngày 16 và 17 tháng 3 năm 2002, tại Trụ sở Ủy ban nhân dân xã Hải Vân, huyện Hải Hậu, tỉnh Nam Định, Viện Xã hội học đã phối hợp với Lãnh đạo Đảng ủy, Ủy ban nhân dân xã, tổ chức trao đổi về kết quả nghiên cứu "*Hải Vân - một xã Việt Nam ở châu thổ sông Hồng sau 20 năm nhìn lại: kết quả của Đổi mới*".

PGS.TS Trịnh Duy Luân-Viện trưởng Viện Xã hội học, ông Nguyễn Văn Thanh-Bí thư Đảng ủy, Chủ tịch Hội đồng nhân dân xã Hải Vân - chủ trì cuộc trao đổi. Tham dự cuộc trao đổi có các PGS, TS, NCV Viện Xã hội học thuộc Trung tâm

Khoa học xã hội và Nhân văn Quốc gia; ông Nguyễn Hữu Tân - Chủ tịch Ủy ban nhân dân xã và đại diện các ban, ngành của xã Hải Vân.

Nội dung cuộc trao đổi tập trung vào kết quả nghiên cứu tháng 8 năm 2001 do một nhóm nghiên cứu viên của Viện Xã hội học thực hiện để đối chiếu với công trình nghiên cứu: "*Xã hội học về một xã ở Việt Nam - Tham gia xã hội, Các mô hình văn hóa, Gia đình, Tôn giáo ở xã Hải Vân*" của Francois Houtart & Geneviève Lemercinier đã làm tại đây 20 năm trước, công trình này đã được Nhà xuất bản Khoa học xã hội xuất bản năm 2001.

Khi đề cập đến giai đoạn hiện nay, ý kiến của các nhà nghiên cứu và các cán bộ xã cho thấy: những kết quả trong tiến trình mới cần được giải thích với sự kết hợp giữa các thành tựu của quá khứ và hiện tại.

P.V

Bảo vệ Luận án Tiến sĩ Xã hội học tại Cơ sở đào tạo sau đại học Viện Xã hội học

Ngày 20/02/2002, Cơ sở đào tạo sau đại học Viện Xã hội học thuộc Trung tâm Khoa học xã hội và Nhân văn quốc gia đã tổ chức bảo vệ thành công luận án Tiến sĩ xã hội học của Nghiên cứu sinh Trương Xuân Trường trước Hội đồng chấm luận án cấp Nhà nước.

Luận án của Nghiên cứu sinh Trương Xuân Trường về đề tài: "Hiện trạng và vai trò tác động của truyền thông dân số đối với người nông dân (Khảo sát ở đồng bằng sông Hồng)" với sự hướng dẫn khoa học của TS. Mai Quỳnh Nam và TSKH. Bùi Quang Dũng.

Đây là luận án Tiến sĩ xã hội học thứ sáu được bảo vệ thành công tại Cơ sở đào tạo sau đại học của Viện Xã hội học.

P.V